

„Nikogar se nismo bali!“

Za občane skupščine občine Ljubljana-Siška in krajevno skupnost Gameljne-Rašica je september pomemben, ker na svojem območju obeležujejo pomemben dogodek iz časov narodnoosvobodilnega boja.

Tu naj omenim dva dogodka: prvi je 18. september 1941, ko je Rašiška partizanska četa izvedla uspešno vojno akcijo na sovražnika. Drugi zgodovinski dogodek je 20. september 1941, ki je edinstven primer v tem času za Slovenijo: požig prve slovenske vasi Rašica, ki jo je požgal nemški okupator.

V tem mesecu pa je in bo tudi živ spomin na 17. avgust 1941, ko je bil v gozdu vrh vasi Rašice zbor Kamniškega partizanskega bataljona.

AKCIJA PRI »PASJEM POTOKU«

Največja in najpomembnejša vojna akcija Rašiške partizanske čete je bila 18. septembra 1941 na Rašici.

Akcija je bila na cesti, ki pelje v vas pod strmim, z drobnim drevjem poraščenim gozdičem in nekaj metrov višje proti Rašici od strogega ovinka ali dobrih 100 metrov oddaljena od kmetije Janka Jesiharja.

Ta kraj domačini imenujejo »pasji potok«. Z vsem orožjem smo napadli nemški avtomobil, v katerem je bilo pet vojaških oseb in civilist, ki je Nemce vodil.

Taborišče naše partizanske čete je tedaj bilo zahodno od vasi Rašica, oddaljeno dobrih 11 minut hoje. V popoldanski uri je opazil stražar skupino Nemcev na oddaljenosti komaj 30 metrov. Sli so po gozdni poti v smeri Rašice, proti zelenemu travniku nad vasjo.

Stražar je takoj obvestil poveljstvo. Četa je bila tedaj zbrana v taborišču, bilo je ravno pred obedom. Komandir Kosec nas je nekaj potegnil hitro za seboj, z nami je bil tudi mitraljezec iz moje desetine in že smo bili Nemcem za petami. Šli so po travniški stezi navzdol in že bi lahko udarili, ko mi naenkrat reče komandir: »Hitro nazaj v taborišče«. Zadrženo sem ga pogledal, on pa mi je med potjo nazaj v taborišče povedal svojo zamisel in končni sklep, ki je bil resnično odličen: »Nemci gredo v vas Rašico, tam imajo avto in od tam morajo z zaokroženo vožnjo po cesti pripeljati v pasji potok, kjer jih moramo le počakati in napasti.« Tovariš Kosec je bil rojen vaščan in je izmed vseh nas najbolje poznal teren. Urno smo zbrali vso četo. S preračunano hitrostjo smo pohiteli navzdol po travniku, tesno ob gozdu zaokrožili pohod skozi njive in se spustili po strmim gozdničkem navzdol na mesto napada.

Poveljstvo nam je na kratko izdalo ukaz, zavzeli smo položaje. Komaj smo se malo oddahnili od hitrega pohoda, že so se od vzhoda prikazali Nemci in njihov avtomobil je ustavil točno pod našo zasedo.

Zanimivo je, da se je prav ob tem času na cesti pojavil tudi kmet Janko Jesihar z Rašice s konjsko vprego in vozom. Ker se vozili zaradi ozke ceste ne bi mogli srečati, je ravno to prisililo Nemce, da so počakali na tem mestu, kjer jih je že opazovalo bistro partizansko oko.

Povelje »STRELJAJ!« je bilo izrečeno, nenkrat je bliskovito zagrmelo iz vsega orožja.

Na povelje »JURIŠ!« smo se spustili po bregu in že smo bili pri avtomobilu. Z ugotovitvijo, da v avtu ni več takšne zasedbe, kot smo ga videli poprej, smo napravili po »švabsko« hajko za tistimi, ki so pobegnili. Ko sem se vrnil, sem v komandirjevih rokah zagledal človeka, ki je vodil Nemce. Strahopetno se je izgovarjal, da je Slovenec, da so ga Nemci s silo vzeli s seboj itd., toda tega mu ni nihče verjel, kajti če bi bil zaveden Slovenec, ne bi vodil Nemcev po rašiških gozdovih, ki mu niso mogli biti znani, saj je bil njegov dom oddaljen približno 15 kilometrov. Nemcem bi se tudi lahko izmuznil med potjo in pobegnili.

Nihče nam ni ušel. Po končanem boju smo avto zažgali. Za to akcijo, ki je tako ustrovala Nemce, smo porabili precej časa. S strelnjem smo vzbudili pozornost v okupatorjevih postojankah v okolici. Iz Šentvida je odšel proti nam motorizirani transport. Opazili smo ga na makadamski cesti, s katere se je dvigal oblak prahu. Odločili smo se, da se bomo branili. Desetine so zavzele bojne položaje po obronkih ob cesti desno in višje od hiše Nahtigalovih na Rašici. Okupatorjev motorizirani oddelek je prispel do Srednjih Gamelj. Tudi mi smo se spustili v smeri Gamelj, toda Nemci niso nadaljevali poti v smeri Rašice, zaradi tega tudi ni prišlo do spopada. Vsi smo bili pripravljeni za boj.

Dan se je prevesil v pozno popoldne, toda sovražnik ni šel iz vasi. Vrnili se je v Šentvid. Potem smo tudi zbrali četo in odšli proti taborišču. Naj povem še to, da smo pri ubitih sovražnikih razen orožja, ki smo ga odvzeli, našli tudi površno izdelano skico, na kateri je bilo vrisano mesto našega partizanskega taborišča.

SOVRAŽNIKOVO MAŠČEVANJE

Iz previdnosti smo se takoj premestili v Zajčev gozd blizu kraja Povodje. Tu smo že imeli stalno manjše skladišče suhe hrane in streliva. Na okupatorjevo maščevanje nismo pomislili, ker s tem nismo imeli izkušenj. Ko smo ugotovili, da so Nemci požgali vas Rašico, smo takoj odšli proti Rašici, toda požigalcev ni bilo več. Ožgani židovi so molili v nebo. Na drevju je viselo opečeno sadje. Ob skednjih so ležala zgorela trupla psov, ki so bila še privezana na verige.

Za naš napad pri »pasjem potoku« so se Nemci neusmiljeno maščevali nad prebivalci Rašice, Gamelj, Tacna, Pirnič, Skaručne itd. Na pol oblečene vaščane so vozili v Šentvid, v posebno policijsko taborišče. Iz omenjenih vasi so Nemci odgnali več kot 150 ljudi. Iz Rašice 90, iz Zg. Gamelj 14, iz Srednjih Gamelj 16, iz Tacna 3 in iz Pirnič 4. Nekaj pa je bilo aretiranih tudi na Skaručni in v okoliških krajih, kjer so občani sodelovali z našo četo. Iz imenovanih vasi so nekaj ljudi izgnali v Visoko v Bosni, zvečine pa na Hrvaško na območje požeško-našiške občine. Nekaj domačinov so krajši čas zadržali v zaporih, nato pa so jih izpustili.

ZBOR KAMNIŠKEGA BATALJONA NA RAŠICI

Na Rašici je bil 17. avgusta 1941 zbor Kamniškega bataljona, kamor je šodila tudi Rašiška četa. Ne morem opisati prijetnega razpoloženja ob srečanju s partizani iz drugih enot bataljona. Največ smo se pogovarjali o že opravljenih napadih na sovražnika, o varnosti in lokaciji našega taborišča in o mnogo obetajoči ruski fronti ter kovali nova prijateljstva.

Rašica je bila za okupatorja zelo vabljiva točka, saj je bilo gozd zelo lahko obkoliti in le sedem kilometrov zračne linije proti jugu je bila Ljubljana z več deset tisoči oboroženih italijanskih vojakov, ki so osvetljevali Rašico z reflektorji. Toda takrat, ko je bil zbor Kamniškega partizanskega bataljona na Rašici, se nismo bali nikogar. Ponosno smo razkazovali naše urejeno taborišče, Mihovo »bojno linijo« in menili, da je moč in oborožitev bataljona takšna, da nas ne bi mogla premagati niti sovražna divizija. Zelo visoki sta bili naša morala in borbenost. Imeli smo veliko načrtov, naloge pa smo izpolnjevali z znanjem, ki smo ga pač imeli.

V času, ko je bil v našem taborišču zbran ves bataljon, smo imeli tudi številne obiske, saj so prihajali svojci borcev, prijatelji in politični delavci-aktivisti Osvobodilne fronte.

Čete Kamniškega bataljona so na zboru prisegle pred isto zastavo, kakor konec junija 1941 partizani naše čete.

Usposabljanje gradi obrambni zid

V prizadevanju, da bi naše občane čim bolj široko in ustvarjalno usposabljali in seznanjali s cilji in nalogami splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, je oddelek za ljudsko obrambo občine izdelal tudi letos vzgojno-izobraževalni program. Ta program bo posredoval občanom teme iz vojaškopoličnega položaja v svetu, obravnaval varnostne razmere pri nas, vsebino in oblike subverzivne propagande, naloge narodne zaščite ter sistem opazovanja, obveščanja in alarmiranja, predvsem pa zračne desante in teme iz protizračne obrambe.

Omeniti moramo, da je bilo prek občinskih organizacij ali pa prek krajevnih skupnosti že v izobraževalni sezoni 1980—1981 pripravljene več kot 600 štiriurnih predavanj. Čeprav je oddelek dal močan poudarek temeljitim pripravam predavateljev ter uporabi sodobnih metod in oblik pouka, pa so izkušnje iz pretekle sezone pokazale, da je potrebna še temeljitejša priprava pouka, kar program za leto 1981—1982 tudi upošteva. Da bi izboljšali pogoje izobraževanja, so se na podlagi dosedanjih izkušenj odločili za manjše skupine z največ 25 do 50 udeleženci, kar bo, ob uporabi učnih sredstev, prispevalo k boljšemu in sistematičnejšemu obrambnemu izpopolnjevanju.

V minuli izobraževalni sezoni so v nekaterih krajevnih skupnostih predavanja poslušali skupno s člani Zveze rezervnih vojaških starešin, kar je bilo in je izredno pozitivno, saj je spodbujalo razprave ter temeljitejšo osvetlitev vojaških in političnih dogodkov. Zato bo tudi v bodoče takim skupnim predavanjem oddelek posvečal največjo skrb. Iz analize dosedanjega usposabljanja so razvidni predlogi krajevnih skupnosti, da se v naslednji izobraževalni sezoni v celoti pouk organizira v pristojnosti krajevne skupnosti oziroma krajevne konference SZDL, s tem da se predavateljski kader temeljito pripravi ob pomoči občinskih organov občine Šiška.

Pozivanje občanov bo tudi v sedANJI izobraževalni sezoni potekalo v obliki vabil, ki bodo vabljene opozarjala na pouk in vsebino predavanja, tako da bo lahko sleherni občan na osnovi podane vsebine individualno proučeval teme, ki jih naš obrambni tisk, posebno »Naša obramba«, mesečno objavlja. Pri sprejemanju vabil na predavanja se pri nekaterih občanah poraja vprašanje, zakaj je nujno, da se idejno in strokovno lotevamo obrambnega in samozaščitnega usposabljanja delovnih ljudi. Odgovor je kaj preprost. To narekuje zapletena mednarodna zunanje-politična situacija, ki se vse pogostje kaže v svoji agresivnosti, s čimer je ogrožena tudi naša varnost. Če bomo razumeli vse te vidike agresivnosti, je dejal Martin Košir, republiški sekretar za ljudsko obrambo, se vsestransko pripravljali na obrambo in če bo vsak izpolnjeval in uresničeval svojo samozaščitno funkcijo ter se usposobil za morebitne oborožene in neoborožene oblike odpora, potem bomo tudi odvrnili vsako možno agresijo.

Roman Stana

RAZVITJE PRAPORA

V okviru praznovanja 40-letnice vstaje in v počastitev praznika krajevne skupnosti Medvode je bila v nedeljo 30. avgusta v Spodnji Senici pri Medvodah pod pokroviteljstvom predsednika zveze združenj borcev NOV občine Ljubljana-Siška Cveta Novaka slovesnost, ki so se je udeležili številni predstavniki družbenopolitičnih organizacij in kolektivov ter krajanj šišenske občine.

Ob tej priložnosti je krajevna organizacija zveze borcev NOV Senica razvila svoj prapor, zbranim gostom in krajanom je med drugim spregovoril Cveto Novak, medvoška pihalna godba, moški pevski zbor in dramska sekcija Senica pa so slovesnost popestrili z bogatim kulturnim programom.

Martin Kos-Martinov